

## Підсекція

### АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІН КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЦИКЛУ

---

**В.А. Багацький**

*студ. II курсу магістратури, спеціальність «Право»*

**О.С. Козерацька**

*ст. викладач*

#### **ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ**

Відповідно до положень чинного Кримінального процесуального кодексу України [1] (далі – КПК) досудове розслідування закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувально-го акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Аналіз наукових досліджень дозволяє дійти висновку, що за радянсько-го часу та у пострадянський період суттєвий внесок у розробку загальноте-оретичних положень щодо правової природи, поняття та характерних ознак закінчення досудового розслідування зробили такі вчені, як Ю.П. Аленін, Г.І. Глобенко, Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, Н.В. Жогін, Ф.Н. Фатку-лін, П.І. Тарасов-Родіонов, Т.В. Каткова та інші вчені. Після прийняття КПК України 2012 р. українськими вченими (Т. М. Барабаш, Н. Л. Боржецькою, Н.В. Глинською, О.О. Торбасом та ін.) було продовжено дослідження даної проблематики.

Відповідно до положень філософії та методології наукових досліджень термін «природа» застосовується для визначення загального поняття того або іншого конкретного об'єкта дослідження, яке задає принципіальну схему його розуміння та з'ясування, виявляє його основні характеристики. Правова природа того або іншого «явища» (тобто об'єкта дослідження) визначає його місце та значення в матерії права [2, с. 509]. В юридичній літературі звертається увага, що правову природу закінчення досудового розслідування можна розглядати в декількох аспектах, зокрема як:

а) інститут кримінального процесуального права (Н.Л. Боржецька [3, с. 14] та ін.);

б) етап стадії досудового розслідування (Т.М. Барабаш [4, с. 118], Г.І. Глобенко [5, с. 8], А.Я. Дубинський [6, с. 8] та ін.);

в) загальне положення стадії досудового розслідування (О.І. Пашинін [7, с. 118] та ін.);

г) процесуальне рішення (Н.В. Жогін, Ф.Н. Фаткулін [8, с. 304], П.І. Тарасов-Родіонов [9, с. 227] та ін.)

Вважаємо, що визначення правової природи закінчення досудового розслідування *тільки* як процесуального рішення є неповним, оскільки з аналізу положень глави 24 КПК України випливає, що закінчення досудового розслідування включає як прийняття процесуального рішення, так і вчинення певної сукупності процесуальних дій.

Як справедливо зазначає Г.І. Глобенко, закінчення досудового слідства – це не лише рішення, але й об’ємний за змістом етап роботи, що передує його прийняттю, який складається з відповідної послідовності таких дій: 1) аналізу і оцінки зібраних у справі доказів; 2) систематизації та належного оформлення матеріалів справи; 3) прийняття рішення про форму закінчення провадження у справі; 4) повідомлення учасникам процесу про закінчення провадження у справі та пред’явлення її матеріалів для ознайомлення; 5) розгляду клопотань, що надійшли від учасників процесу; 6) складання підсумкового процесуального документа; 7) реалізації всіх процесуальних рішень, пов’язаних з формою закінчення розслідування [5, с. 8].

Інші підходи щодо визначення правової природи закінчення досудового розслідування, з нашої точки зору, заслуговують на підтримку та дозволяють дійти висновку, що закінчення досудового розслідування можна розглядати в різних аспектах (тобто і як інститут кримінального процесуального права, і як етап стадії досудового розслідування та загальне положення стадії досудового розслідування).

Так, цілком можна погодитись з позицією вчених (Н.Л. Боржецької [3, с. 14] та ін.), які розглядають закінчення досудового розслідування як інститут кримінального процесуального права, оскільки статті 283-293 та ін. КПК України являють собою уособлену сукупність (групу) норм кримінального процесуального права, які регулюють однорідні кримінально-процесуальні відношення, що виникають у зв’язку з діяльністю слідчого, прокурора щодо складання підсумкового рішення стадії досудового розслідування, врученням його копії певним учасникам досудового розслідування та вчинення інших процесуальних дій.

Процесуальний інститут закінчення досудового розслідування урегульований §§ 1, 2 і 3 глави 24 КПК України, яка в його частині так і називається – «закінчення досудового розслідування». При цьому § 1

глави 24 КПК України має назву «форми закінчення досудового розслідування», у ч. 2 ст. 283 якої наведено їх види, а в наступних нормах § 1, 2 і 3 цієї глави розкрито зміст форм закінчення досудового розслідування (ст.ст. 284-293 КПК України).

Заслугує на увагу та підтримку позиція вчених (Л.Б. Алексеевої [10, с. 105-106], Т.В. Лукашкіної [11, с. 31], П.С. Елькінд [12, с. 150] та ін.) щодо необхідності розглядати норми та інститути кримінального процесуального права у зв'язку з певними нормами та інститутами кримінального права. Відповідно до даної позиції цілком доречно закінчення досудового розслідування розглядати як етап правозастосовного процесу реалізації норм як матеріального права (в першу чергу, норм кримінального права), так і норм процесуального права, який здійснюється у певній кримінально-процесуальній формі. У зв'язку з цим, процесуальні рішення та процесуальні дії, які приймають та вчиняють слідчий, прокурор у встановленій кримінальним процесуальним законодавством процесуальній формі, необхідно розглядати як акти застосування норм матеріального та процесуального права, тобто як правозастосовні акти [10, с. 108; 12, с. 150; 13, с. 32].

Отже, *основними висновками* є наступне. Правову природу закінчення досудового розслідування можна розглядати в декількох аспектах, зокрема як: а) інститут кримінального процесуального права; б) загальне положення стадії досудового розслідування; в) етап стадії досудового розслідування або етап правозастосовного процесу реалізації норм матеріального та процесуального права, який здійснюється у певній кримінально-процесуальній формі на стадії досудового розслідування.

Вважаємо, що визначення правової природи закінчення досудового розслідування тільки як процесуального рішення є неповним, оскільки з аналізу положень глави 24 КПК України випливає, що закінчення досудового розслідування включає як прийняття процесуального рішення, так і вчинення певної сукупності процесуальних дій.

### Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.
3. Боржецька Н.Л. Форми закінчення досудового розслідування: правові, теоретичні та прикладні проблеми: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Н.Л. Боржецька. – Київ, 2016. – 252 с.

4. Барабаш Т.М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України / Т.М. Барабаш // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – № 5. – 2013. – С. 115-119.
5. Глобенко Г.І. Закриття кримінальних справ з nereабілітуючих підстав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Г.І. Глобенко. – Х., 2007. – 18 с.
6. Дубинский А.Я. Прекращение уголовного дела в стадии предварительного расследования : учеб. пособие / А.Я. Дубинский. – К. : КВ ШМВД СССР, 1975. – 132 с.
7. Пашинін О.І. Загальні умови досудового провадження у кримінальному процесі України: поняття і система / О.І. Пашинін // Проекти КПК України та проблеми сучасного стану кримінально-процесуального законодавства: матеріали наук.-практ. семінару (Харків, 6 лютого 2008 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х.: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2008. – С. 114-118.
8. Жогин Н.В., Фаткуллин Ф.Н. Предварительное следствие в советском уголовном процессе / Н.В. Жогин, Ф.Н. Фаткуллин. – М. : Юрид. лит., 1965. – 367 с.
9. Тарасов-Родионов П.И. Предварительное следствие : пособие для следователей / П.И. Тарасов-Родионов; под ред. Г.Н. Александров, С.Я. Розенблит. – М. : Госюриздат, 1955. – 247 с.
10. Курс советского уголовного процесса. Общая часть / Под ред. А.Д. Бойкова и И.И. Карпеца. – М.: Юрид. лит., 1989. – 640 с.
11. Лукашкина Т.В. Доказывание как этап правоприменительного процесса / Т.В. Лукашкина // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса) / відповід. за випуск Ю.П. Аленін. – Одеса: Юрид. літ., 2013. – С. 30-36.
12. Элькинд П.С. Толкование и применение норм уголовно-процессуального права / П.С. Элькинд. – М.: Юрид.лит. – 192 с.
13. Глинська Н.В. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень: дис. ... д-ра юрид. наук / Н.В. Глинська – Харків, 2015. – 462 с.